

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 56. årgang Nr. 2/2022

*Sommerfuglenes vårdans
Eventyrskogene kartlegges i Østmarka
Stolpejakten til nye områder*

SLÅ RING
OM
ØSTMARKA

Nasjonalpark i Østmarka tar også vare på kulturminnene

Av Helga Gunnarsdóttir

Da Østmarkas Venner høsten 2011 startet forarbeidet til vårt forslag om å etablere nasjonalpark i Østmarka, var det først og fremst for å ta vare på landskapet og det biologiske mangfoldet. Men vi hadde også klare tanker om at kulturminnene og kulturhistorien måtte bli en del av verneformålet. Av tre grunner:

Det står i våre vedtekter at foreningen skal «Redde steder, bygninger og gjenstander i Østmarka av kulturhistorisk interesse».

Det står i naturmangfoldloven at kulturminner i nasjonalparker kan være en del av verneformålet.

Og sist, men ikke minst: Østmarka er et unikt skogsområde med verdifulle naturkvaliteter og store muligheter for friluftsliv. I tillegg inneholder området en lang rekke kulturminner og spor etter tidligere tiders bruk. Her kan skarpøyde vandrere oppdage rester og minner etter bosetning, setring, ferdsel og transport, samt hogst, fløting og sagbruksvirksomhet.

Da verneprosessen ni år senere ble igangsatt av daværende statsråd Ola Elvestuen og Statsforvalteren ba om innspill til arbeidet, leverte vi snart en høringsuttalelse hvor kulturminnene fikk sitt eget, grundige doku-

ment med tittelen *Kulturminner og kulturhistorie i Østmarka*. ØV mente at det er i tråd med naturmangfoldloven at kulturminnene innenfor utredningsområdet innlemmes i nasjonalparken. Og vi poengterte at de gjør det til en større opplevelse å gå tur i Østmarka.

Kulturminnemyndighetene i Oslo og Viken likte åpenbart våre argumenter, for kort tid etter ble vi bedt om å bidra med informasjon til en fagrapport de skulle skrive om kulturminner i nasjonalparken. ØV innledet nå et fruktbart samarbeid med Sarabråten venner, Østensjø historielag og Even Saugstad, og resultatet ble en ny rapport med tittelen *Kulturminner i Østmarka nasjonalpark*. For å gjøre en lang historie kort: Myndighetene leverte senere en fagrapport som heiet på nasjonalparken i Østmarka, og som lente seg tungt på innspillene i denne rapporten.

– Vi vurderer at opprettelse av nasjonalpark i Østmarka vil bidra til å sikre kulturminnene i området, og det ser vi på som positivt, sa arkeolog Silje Hauge ved Byantikvaren senere i et intervju med ØV. Hun mente også at det hadde vært veldig inspirerende å jobbe med kulturminnerappen, blant annet fordi Østmarka rommer en kombinasjon av urørt natur og kulturminner som

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Ansvarlig redaktør: Helga Gunnarsdóttir
Redaktør: Bjarne Rosjø
e-post: Bjarne.rosjo@brmedia.no

Forsidebilde: *Eventyrskog nord for Svartkulp*
Foto: Espen Bratlie
Grafisk produksjon: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 500
Frist for stoff til neste nr. er 1. juli 2022

Utgis med støtte fra Oslo kommune

forteller en historie om bruken av utmarksressurser, helt fra steinalderen og fram til den tidlige industrialiseringen og skogsdriften. Her finnes det et vell av historier som kulturminnene kan fortelle, kommenterte Hauge.

Kulturminnemyndighetene mener nå at kulturminnene og kulturmiljøene i Østmarka bør komme klart fram i verneformålet og forskriftene for nasjonalparken. Dette gjelder både de arkeologiske kulturminnene, kulturminner knyttet til husmannsvesenet, setring og skogsdrift, og nyere tiders bruk av Østmarka til rekreasjon og friluftslivsformål. Det er spesielt viktig å sikre en forsvarlig skjøtsel og bruk av kulturminnene, samt sikre at hensynet til kulturverdiene blir vektlagt ved eventuell tilbakeføring til natur.

Da regjeringen i år bevilget 2,5 millioner kroner til å støtte lokalt, frivillig arbeid med å ta vare på historiske ferdselsårer – stier og veier, altså – søkte vi om midler til et prosjekt rundt Plankeveien. Formålet er å løfte fram Plankeveiens spennende historie, og revitalisere Plankeveien som et sentralt kulturminne i Østmarka. Dette vil gi et grunnlag for rikere turopplevelser for turfolk og brukerne i Østmarka.

Riksantikvaren fikk inn 190 søknader, og ØV ble nylig en av 43 søkere som vant fram. Vi fikk 80.000 kroner til arbeidet! Som klimaminister Espen Barth Eide sa da pengene ble delt ut: – Gamle ferdselsårer, stier og veier er viktige kulturminner som

Berit Norum og Espen Bratlie inspiserer den flotte oppbyggingen langs Plankeveien nord for Kruggmyr, som ligger mellom Nøklevann og Elvåga. Deler av muren er i ferd med å rase ut.
Foto: Lars Rogstad.

har bundet oss tettere sammen gjennom århundrer. De frivillige som arbeider med disse kulturminnene, gjør en fantastisk innsats. Det er ekstra gledelig i Frivillighetens år at de som tilrettelegger, skjøtter og formidler denne kulturarven nå kan få litt større handlingsrom, sa han.

Kulturminner og kulturhistorien har i over ti år vært en rød tråd i vårt arbeid med nasjonalpark i Østmarka. Kulturminnene og kulturlandskapet i Østmarka er en berikelse som gir nasjonalparken økt verdi. Vi gleder oss til Østmarka nasjonalpark blir opprettet og både naturen og kulturminnene får det vernet de fortjener.

Styret i Østmarkas Venner 2022–2023

Leder: Helga Gunnarsdóttir 959 92 349
Sigmund Hågvar 917 14 510
Bente Lise Dagenborg 419 22 941
Ingunn Lian Nylund 949 82 006
Øyvind Pettersen 454 57 346

Nestleder: Johan Ellingsen 909 21 568

Kristin Lund 957 09 166
Varamedlemmer: Lars Rogstad 450 04 970
Rolf Kristian Medbøe 454 06 262
Linda Steen-Brungot 906 49 731

Medlemsregister og regnskap: Ingunn Lian Nylund 949 82 006
E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Neslesommerfugl. Foto: Tore Randulff Nielsen.

Fargeglad vårdans i Østmarka

Tekst: Tore Randulff Nielsen

Etter en vinter med mørke og kulde kommer sol, varme og vakre farger. Markene og skogen grønnes, og med flere farger. Vi nyter det nye, men ser ikke alle «små øyeblikk».

Allerede på solrike dager i mars danser de første dagsommerfuglene. To av dem har overvintret ute i kulde og frost, i hulrom av gamle trær, i vedstabler eller under takskjegg på uthus.

Men ved lys og varme kan du få se den rød-svarte *neslesommerfuglen* med perleblå flekker langs vingekantene. Den sitter oftest på solvarme steder i veikanten og flyr opp til de velluktende, gule seljeraklene.

Den lyse *sitronsommerfuglen* er også tidlig ute etter vintersøvnen. Hannen er klarest gul (til høyre på bildet), hunnen hvitere, men begge med en liten rødlig flekk på hver vinge. Og hver vinge har en liten spiss i vingekanten.

I mai-juni flagrer også den fargeglade *aurora-sommerfuglen*, hannen med oransjerøde og litt svarte, avrundete vingspisser. Begge kjønn har litt moseflekket underside av bakvingene.

Blåvingene er en gruppe små dagsommerfugler, flertallet med himmelblå vingeoeverflater. De vingler av sted over lyngen, men setter seg og brer vingene ut mot solen. *Vårblåvinge-hunnen* kjenner du igjen på den mørke «skyggen» langs vingekantene.

På solrike steder kan du også oppdage en liten brunvinget «virvel» som setter seg i lyngen. Den vesle arten *grønnstjertvinge* har en brunlig vingeoeverflate, men de grønne undersidene gjør at den nesten går i ett med

omgivelsene. Navnet «stjertvinge» skyldes de små utstikkerne ytterst på bakvingene.

Utpå forsommeren kan også den rødbåndete *admiralen* dukke opp – en imponerende langt-flyger fra det sørlige Europa. Den dukker gjerne opp i mai-juni, iblant med litt slitte vinger, men legger egg på brennesle og gir oss en ny generasjon admiraler utpå ettersommeren. Disse tåler ikke en norsk vinter, men nye eksemplarer kommer sørfra neste vår.

Aurorasommerfugl, hann. Foto: Roy Fjelldal.

Sitronsommerfugl, hann. Foto: Frank A. Strømmen.

Admiral. Foto: Tore Randulff Nielsen.

Dagpåfugløyet viser seg også utpå våren, men blir vanligere ut over sommeren med en ny generasjon. De blå «øynene» er tydelige kjennetegn på denne fargeklatten – som du også ser i hager og parker utover sommeren og tidlig høst.

Hvordan får vi se disse «juvelene»?

Som insekter flest er sommerfuglene vare for **raske bevegelser** og skygge, og de tar lett til vingene for å redde seg bort fra en usikkerhet. Men du vil få se de vakre «juvelene» om du beveger deg rolig mot en sittende sommerfugl. **Gå rolig fremover, hold armer og bender helt i ro** – og **unngå skygge** på sommerfuglen.

Vårblåvinge, hunn. Foto: Tore Randulff Nielsen.

Snart er du nær nok til en fin opplevelse ...!

Grønnstjertvinge. Foto: Leif Gabrielsen.

Hvordan tar vi best mulig vare på dem?

Sommerfugler er avhengige av blomster og tilgang på tynn honning (nektar). Bloms-
termark er derfor viktige områder, og i
skogen ser vi hvor fargerikt veikantene blom-
strer vår og sommer.

Etter at markaslåtten er over, er veikantene
viktige restområder for insektlivet. Vi ber
om at disse får stå urørt. La veikantene få
være næringsrike restområder for et fargerikt
insektliv neste år.

Unngå kantslått.

Takk

Jeg vil takke Peter Andresen, Roy Fjelldal,
Leif Gabrielsen og Frank A. Strømmen for
utlån av deres gode bilder.

Dagpåfugløye. Foto: Tore Randulff Nielsen.

Aurorasommerfugl, hunn. Foto: Peter Andresen.

Minnestund på Sarabråten

Hva: Minnestund

Hvor: Sarabråten

Hvem: Østmarkas Venner

Når: Tirsdag 7. juni 2022 kl. 19:00

Østmarkas Venner arrangerer den årlige minnestunden ved Milorg-bautaen på Sarabråten.

**Leder av Nobelkomiteen
Berit Reiss-Andersen holder
dagens tale**

*Berit Reiss-Andersen
Foto: Geir Anders Rybakken
Ørslien.*

- «Til ungdommen» framføres av Fornebu SingAirs med dirigent Emilie Hellum Johansen
- Østre Aker Musikkorps spiller
- Bautaen hilses av Østmarkas Venner

Turen til Sarabråten kan begynne ved Østmarksetra eller Rustadsaga, eller du kan gå via Mariholtet.

*Bautaen på Sarabråten.
Foto: Espen Bratlie*

Busstransport kl. 18:00 fra P-plassen ved Østmarksetra.
Påmelding til Ivar Ekanger, mobil: 904 35 357 innen 5. juni.

Kulturminnetur i Rælingen

Hva: Guidet tur

Hvor: Oppmøte på Marikollen utfartsparkering

Hvem: Bjørnar Thøgersen og ØV

Når: Søndag 12. juni kl. 11:00

Østmarkas Venner ønsker velkommen til Kulturminnetur i Rælingen med tidligere styremedlem Bjørnar Thøgersen som guide. Turen går oppover Brudalsveien til Fjerdingbydammen og videre opp til blåstien mot Årnesseter. Stien går delvis gjennom flotte naturskogområder.

Fra Årnesseter går vi stien videre, krysser Brudalsveien, og følger en liten sti opp til Skovholtseter. Herfra følger vi et smalt tråkk ned til Kommunehytta. Hytta er nylig oppgradert, og de som ønsker kan gå inn og se hvordan bl.a. Grønneberggutta bodde på '60-tallet'.

Fra Kommunehytta følger vi en nedlagt skiløype opp til Slottsmyra med panoramautsikt mot øst – over Svellet og Øyeren. For de som ønsker blir det anledning til å stikke opp på Ramstadslottet, Østmarkas tredje høyeste topp (394 moh). Videre følger vi blåstien, forbi Speiderhytta, og ned til Brudalsveien og Marikollen.

Terrenget er kupert og stedvis bløtt med myr. Godt skotøy er nødvendig. Store deler av turen vil gå i Ramstadslottet naturreservat, og vi går gjennom områder med naturskog hvor det tidligere kun har vært plukkhogst samt deilig urørt gammelskog.

Turen blir ca 12 km. Vi går i rolig tempo med flere korte og lengre pauser. Totalt vil turen ta ca. fire timer. Det er mange høydemeter.

Ta med drikke og solid matpakke.

Buss nr 350 til Fjerdingby eller og 330 til Marikollen, begge fra Lillestrøm stasjon.

Følg med på våre nettsider for oppdatert informasjon!

Brudalsveien i vakkert solskinn. Foto: Bjørnar Thøgersen.

Gjermund Andersen oppfordrer skogeierforeningene til å ta saga i en annen hånd og innse at en overgang fra flatehogst til plukkhogst vil innebære mange fordeler. Foto: NOA.

Vi trenger et nytt skogbruk – i tillegg til vern

Tekst: Gjermund Andersen

Drømmen om en nasjonalpark i Østmarka nærmer seg en realisering. Om det blir en tredelt nasjonalpark eller bruk av flere ulike verneformer, vet vi foreløpig ikke. Men én ting er sikkert: I store deler av Marka vil det bli drevet skogbruk – også i framtiden. I tillegg til vernekampen, må vi derfor også arbeide for en omlegging av skogbruket.

Erfaringen som tømmerhogger i 7 år, skogtekniker og som heltids naturverner gjennom 35 år har jeg de siste åtte årene benyttet

til å skrive boka «Nytt skogbruk!». I denne ser jeg først på hvorfor flatehogstskogbruket ikke er noen suksess, deretter på ulike alter-

nativer, og til slutt på konsekvensene av en overgang til mer plukkhogst (lukkede hogster/utvalgshogster).

I boka tar jeg ikke til orde for en brå overgang til plukkhogst over alt, men at en stor andel av de skogene som fortsatt skal drives med fordel kunne vært tatt ut med plukkhogst. Mer enn 90 prosent av alle hogster skjer i dag ved flatehogst. Jeg påstår at i alle fall de tre firedelene av norsk skog som står på middels og dårlig bonitet med fordel kan legges om til plukkhogst, av hensyn til skog-eierøkonomi, samfunnsøkonomi, virkeskvalitet, klima og biologisk mangfold.

Omlegging med kunnskap og varsomhet
Omlegging fra ensalderskog til et fleraldret skogbilde vil ta tid og må gjøres med kunnskap og varsomhet. Men det er mulig – noe Oslo kommune har vist gjennom de siste 12 årene. Med god lønnsomhet. Her er et knippe med argumenter for en overgang til plukkhogst:

Med plukkhogst høster vi færre, men store, verdifulle trær i stedet for å hogge mange små.

Tar vi ut riktig mengde og setter igjen de rette trærne, blir produksjonen av tømmer like stor – og økonomien blir bedre enn ved flatehogst. Fordi gjennomsnittsdimensjonen blir vesentlig større, og vi unngår å bruke dyr maskinkraft på trær med negativ lønnsomhet, greier hogstmaskinen å opprettholde produktiviteten. Utdriften blir derimot noe dyrere, men dette oppveies av større dimensjoner og mer sagtømmer. I tillegg sparer vi mye av utgiftene til, og arbeidet med, planting og ungskogpleie.

Ved plukkhogst behøver vi heller ikke å vente i 60–100 år på neste «avling». Du kan komme igjen etter 15–25 år og ta ut nye trær av høy kvalitet og av stor økonomisk verdi. Rentekostnadene blir redusert.

Plukkhogst kan drives maskinelt, men det krever oppegående entreprenører for å unngå skader.

Kvaliteten på tømmeret blir vesentlig bedre når de små trærne vokser opp i halvskyggen inne i en plukkhogd skog. Tette årringer gir sterke og varige materialer, god utnyttelse i masseindustrien og bedre brennverdi enn hurtigvokst virke. Skyggen gjør at greinene blir tynne, og selvkvistingen går lett. Ved at de enkelte trærne får lov å bli eldre, blir det også ofte en veldig god stammeform. Rett skjøtsel gir bedre kvalitet på trevirket fra den ene hogsten til den neste. Rett utført kan skogbruk basert på plukkhogst best karakteriseres som et «foredlingsskogbruk».

Plukkhogst kan drives både i gran- og furuskog, men i furuskogen må avstanden mellom de gjensatte trærne være større for at den naturlige foryngelsen skal leve opp og trives. Foryngelse i plukkhogst består av alle trærne vi skal hogge i framtida; de store og små trærne vi setter igjen, naturlige frøplanter og kulturplanter. Aktiv planting begrenses til treløse flekker av en viss størrelse, men oftest er det rikelig naturlig foryngelse som kan benyttes.

Skog som står seg bedre mot farene

De siste årenes ekstreme vindfellinger og massive snøskader er det ingen som kan stoppe, men plukkhogd, fleraldret skog står seg bedre mot farene.

Med plukkhogst har vi hele tiden et tresjikt som opprettholder karbonbindingen, og som fortsetter det livsviktige samspillet med sopp og mikroorganismer nede i bakken. At bakken aldri er snau, reduserer karbontapet fra jordsmonnet ved hogst.

Plukkhogd skog er bedre enn ingen skog (hogstfelt) for svært mange arter. Fleraldret, variert skog har langt flere nisjer enn ensaldret, ensartet skog.

Naturopplevelsen for fritidsbrukere blir også vesentlig større i plukkhogstskogene. Ingen snaue flater og større variasjon i skogstrukturen er viktige faktorer for trivsel. Dert samme er store trær og eldre skog. Det er grunnen til at en av landets viktigste kommuneskoger legger om fra bestandskogbruk til plukkhogst og reetablering av fleraldrede skoger. Oslo kommune viser tydelig at et slikt skogbruk er gjennomførbart i praksis og vel så lønnsomt som flatehogstskogbruket.

Er det så ingen skyggesider? Jo, selvsagt! Den største faren ligger i vår hang til kortsiktig tenkning. At vi for å få den første hogsten til å lønne seg, tar ut alt for mye tømmer og ikke er oss bevisst at vi skal sette igjen de beste av de ikke utvokste trærne til framtidig verdiproduksjon, og at vi skulker unna foryngelse, der denne mangler. Skal plukkhogst bli den gullgruva den kan bli for det enkelte gårdsbruk og for samfunnet, må vi ha minst like stort fokus på det som settes igjen som på det som hogges; de kvalitativt beste trærne skal settes igjen for videre vekst og framtidig verdiskapning.

Vi kan heller ikke drive plukkhogst over alt. Ensaldret skog som har stått tett lenge har

ofte høysittende krone og svakt rotsystem, og vil ofte blåse ned hvis vi prøver oss. (Men Oslo kommune har vist at strikken kan strekkes ganske langt).

Økonomien i flatehogst er ofte bedre enn plukkhogst på de høyeste bonitetene, som følge av kort omløpstad. På boniteter fra $H_{40} = 20$ (skog som blir 20 meter høy ved 40 års alder) og høyere, vil jeg i første omgang bare anbefale plukkhogst i skoger som allerede er flersjiktet. Er det et ønske om å drive plukkhogst på høyproduktive arealer med ensaldret, høyt oppkvistet skog, bør veien gå via avvikling av dagens bestand når dette er hogstmodent, og etablere og skjøtte ny skog slik at den på sikt kan tåle plukkhogst.

Varmekjære treslag er på vei inn

Som følge av et stadig varmere klima er eik og andre varmekjære treslag på vei inn, og kan kanskje være et alternativ som nytt overbestand, og la grana komme naturlig i skyggen av lauvtrærne. Selv har jeg prøvd utplanting av hengebjørk og svartor i et felt med mye rotråte – med godt resultat. Lauvtrærne vokser fort og gir god kvalitet, grana spruter opp i skyggen av lauvet, og råteproblemet reduseres drastisk.

For oss som ferdes mye i Marka, vil faren for sporskader alltid spøke i bakgrunnen. Hogst hvert 20–25. år gjør at faren absolutt er til stede – men den kan forebygges: Ved at alle trærne som hogges kvistes i kjøretraséen, dannes det en pute av kvist og bar som skåner bakken under. Bygging av midlertidige kavlebruer over bekker og myrhøl kan gjøre stor nytte. Der myrer og fuktig mark må passeres må det etableres midlertidig beskyttelse. Og selvsagt må vintre med

Gjermund Andersen er utdannet skogtekniker og agronom, og tok initiativet til etableringen av den første Markagruppa i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) i 1986. Han ble samme år ansatt som NOAs daglige leder, og i perioden 2015–2021 var han både daglig leder og styreleder. Nå er han NOAs spesialrådgiver i marka- og skogsaker.

god tele benyttes til å skjøtte vanskelig tilgjengelige områder.

Vaktbikkjene må fortsette

Men den største utfordringen for et plukkhogstskogbruk er administrativt. Ingen av tømmerelskapene har pr. i dag kompetanse på plukkhogst. Skogeiere som ønsker å prøve, og ikke selv skal foreta hogsten, er prisgitt tømmerkjøperne. Til nå har disse kun hatt ett eneste verktøy i redskapskassa: hogg snaut og plant på nytt. Med 115 000

små og store skogeiere er jeg ganske sikker på at ønskene til skogen og til skogbruket varierer mye. Det selskapet som først kommer opp med et tilbud om å utføre plukkhogst på en faglig basert måte, vil kunne gjøre det sterkt. Men det må ikke jukes; vi skal ikke tilbake til rovhogstene på 1800-tallet. Her må foreninger som Østmarkas Venner, Lillomarkas Venner og NOA fortsette innsatsen som vaktbikkjer.

Jeg opplever en enorm interesse for plukkhogst, men samtidig stor frustrasjon over mangelen på kompetente miljøer som kan veilede skogeiere som vil prøve. Hvis ikke skogeierforeningene tar saka i en annen hånd, vil det være behov for alternative drifts- og veiledningsapparat. Og utdanningen av skogbrukere må på alle nivå etablere kompetanse på plukkhogst og skjøtsel av fleralderskog – til glede for skogeiere, samfunnet, naturvernere – og ikke minst: for skognaturen selv. Vi trenger et nytt skogbruk!

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202

Østmarka huser mange skikkelige kjemper. Her er det Sverre M. Fjelstad som har funnet ei flott trollgran sør for Søndre Kytetjern. Foto: Gjermund Andersen.

Eventyrskogene i Marka skal kartlegges på nytt

Tekst Bjarne Røsjo

De vakre og naturlige skogene som aldri har vært flatehogd kalles eventyrskoger, og med litt fantasi kan du møte både tusser og troll i dem. Eventyrskogene i Oslomarka ble kartlagt for ti år siden, og nå inviteres friluftslivsentusiaster og naturvernere til å være med på en ny kartlegging.

– Vi ønsker å foreta en ny registrering av eventyrskoger i Oslomarka, fordi naturtapet nå er kommet så langt at vern ikke lenger er tilstrekkelig for å ta vare på naturmangfoldet. Vi er isteden nødt til å se også på helheten i landskapet og begynne å restaurere natur. Bare på den måten kan vi være sikre på at

vi tar vare på tilstrekkelig natur til at både naturen og artene i den kan overleve, sier Gjermund Andersen i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA).

Den nye kartleggingen av eventyrskoger skal brukes til å identifisere områder som alle-

rede har karakter av å være eventyrskoger, og som kan brukes som utgangspunkt for restaurering av større naturområder.

– Vi viderefører nå et prosjekt som startet i den delen av Nordmarka som har størst naturmangfold. Der kartla vi både naturverdier, friluftslivsverdier og kulturminner og endte med å foreslå et område på 178 kvadratkilometer som Nordmarka-Krokskogen landskapsvernområde, forteller Andersen.

Det foreslåtte landskapsvernområdet i Nordmarka inneholder verneområdene rundt Spålen, Katnosa og Oppkuven samt flere andre naturreservater, og hensikten er å etablere et stort og sammenhengende område med naturlig skog hvor artene fritt skal kunne spre seg. NOA har foreslått at flatehogst skal være forbudt i hele området, men plukkhogst kan være tillatt utenfor de områdene som blir vernet som naturreservater eller friluftslivsområder.

De mest populære skogene

Gjermund Andersen kan snakke lenge og varmt om begrunnelsen for å ta vare på eventyrskogene. – Det er denne skogen som er mest i samsvar med dine og mine ønsker og forventninger til hvordan skogen skal være, ifølge alle spørreundersøkelser, understreker han. Det ligger i navnet at eventyrskogene likner på den naturen som inspirerte mange av Asbjørnsen og Moes folkeeventyr, for ikke å snakke om sentrale verk av kunstnere som Theodor Kittelsen og August Cappelen.

En eventyrskog er kort og godt en gammel skog med stor opplevelsesverdi, en skog som aldri har vært flatehogd. Den har mange

Hvis du tar turen fra Sandbakken østover mot Eriksvann, kan du finne fine områder med eventyrskog. Foto: Bjørnar Thøgersen

gamle trær og et naturlig preg – slik naturen har stelt den etter de siste plukkhogstene rett før og etter krigen. De er varierte i skogstrukturen, de er ofte åpne og lettgåtte, og de kan inneholde kulturminner fra tider da vår makt over naturen var betydelig mindre enn i dag. Her kan du finne råtnende rotvelter, mosegrodde bergskrenter og mye annet som kan likne på tusser og troll.

Gjermund Andersen tilføyer at Oslo kommune ønsker et større arts mangfold i kommuneskogene, som er ganske artsfattige i forhold til potensialet. Det som mangler, er vernede områder som er store nok til at de skoglevende artene kan spre seg.

– Derfor foreslo vi å lage en korridor fra Oppkuven via Slottet og Heikampen i Østmarka og inn til kommuneskogene, og det er disse tankene vi nå ønsker å videreføre også for Østmarka og resten av Oslomarka. Vår ambisjon er å lage en landskapsøkologisk plan for hele Marka, hvor vi beskriver hvordan vi kan verne både de siste restene av gjenværende naturskog, samt verne og videreutvikle de områdene som opplagt har store friluftslivsverdier og naturverdier. Dette er både vern og restaurering i et landskapsøkologisk perspektiv, forteller Andersen.

Ønsker frivillige hjelpere

NOA har allerede identifisert en rekke områder i Oslomarka som skal undersøkes nærmere i løpet av 2022, og nå ønsker organisasjonen hjelp til det omfattende arbeidet.

– Hovedideen er at vi skal rekruttere naturinteresserte og friluftsliv-interesserte medhjelpere som kan hjelpe oss med registreringen, og at de som melder seg kan gå ut i skogen og vurdere de områdene vi har pekt ut. Hvis du har lyst til å bli med på dette arbeidet, er det bare å ta kontakt med NOA, forteller Andersen.

– Vi har utviklet et sett med kriterier for hvordan denne vurderingen skal foregå, og vi kommer til å arrangere kurs for de som melder seg. Når resultatene av disse entusiastenes kartlegging foreligger, kan vi bruke

dem som grunnlag for å sende fagbiologer ut for å se nærmere på områdene i løpet av høsten, tilføyer han.

Kartleggingen i Østmarka

I Østmarka har NOA identifisert flere områder som allerede er en del av verneprosessen som skal lede fram til en nasjonalpark, og som samtidig bør kartlegges som eventyrskoger:

- Rundvannsås og området rundt Østmarkskapellet. Kan bli vernet som friluftslivs-område
- Et område øst for Sandbakken, mot Skjelbreia og rundt Eriksvann. Blir sannsynligvis vernet som en del av nasjonalparken, eller som reservat
- Svartoren-området, på begge sider av det langstrakte vannet. Blir sannsynligvis vernet som en del av den planlagte nasjonalparken

I tillegg er flere områder av interesse for denne kartleggingen, utover de som i dag er vernet eller er i verneprosess. Disse områdene ligger i all hovedsak øst for Elvåga og består av naturskog som er mellom 90 og 130 år gammel.

Gjermund Andersen tilføyer at NOA gjerne tar imot forslag om flere områder som bør undersøkes, både fra Østmarkas Venner og andre interesserte organisasjoner eller privatpersoner. Det er ikke nødvendig å se på de eksisterende reservatene i Østmarka i denne omgangen, for de er jo allerede godt vernet.

Eventyrskoger i Østmarka

Hvis du har lyst til å bli bedre kjent med det som finnes av eventyrskoger i Østmarka, har du mye å velge i. Du kan finne flotte eventyrskoger i de følgende områdene:

Det første kurset i kartlegging av eventyrskog ble holdt i Østmarka 8. mai. Her leder Erik Kagge fra Naturvernforbundet gruppen som er på vei inn i eventyrskogen ovenfor Grønliå, på vei mot Puttåsen. Foto: Bjarne Røsjø.

Østmarka naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon 21. desember 1990, og utvidet 13. desember 2002. Reservatet er på knapt 18 km² i Rælingen, Lørenskog og Enebakk kommuner.

Ramstadslottet naturreservat i Rælingen og Lørenskog kommuner ble opprettet ved kongelig resolusjon 7. desember 2001. Naturreservatet dekker ca. 2 km².

Hauktjern friluftslivsområde er på 3,7 km². Det omfatter store deler av Lutvann, Søndre Puttjern, Kroktjern, Hauktjern, Sarabråten og Lutdalen, samt nordre del av Nøklevann til og med Korketrekkeren.

Spinneren friluftslivsområde er på 3,5 km². Består av langstrakte åsrygger og dalsøkk, samt tjern, myrer og barskog i området Sølv-dobla, Dølerud, Spinneren og Svartdalen. Verneområdet omfatter også Torsmosen, Tretjerna og Torsnabben og den idylliske Nordre Svanefoss.

Tretjernhøla i Losbymarka ble vernet som naturreservat i 2021. I løpet av 2022 blir antakelig også Styggvassdalen vernet som naturreservat

Og ikke å forglemme: Østmarkas Venner har foreslått opprettelsen av Østmarka nasjonalpark, og denne saken ligger nå til behandling i Klima- og miljødepartementet.

Den populære Stolpejakten har nå også kommet til Nøklevann, hvor Østmarkas Venner og Oppsal Orientering har samarbeidet om utplassering av 11 stolper. Foto: Runar Thorstensen.

Stolpejakt Nøklevann rundt

Tekst: Runar Thorstensen og Bjarne Røsjo

Stolpejakten er blitt en stor suksess etter starten i 2013, og nå har den populære mosjonsaktiviteten kommet også til Nøklevann i Østmarka. Oppsal Orientering og Østmarkas Venner har samarbeidet om å plassere elleve stolper på interessante steder rundt Nøklevann.

Stolpejakt er en mosjonsaktivitet som kombinerer turgåing, kultur- og opplevelser i naturen. Den fredelige jaktformen var opprinnelig fokusert om nærmiljøene, men har etter hvert også spredt seg ut i mer tradisjonelt skogsterreng og i fjellet. Ved årsskiftet 2021/2022 hadde Foreningen Stolpejakten registrert over 234 000 stolpejegere nasjonalt, og disse hadde til sammen besøkt stolper over 17 millioner ganger.

Sist vinter ble Østmarkas Venner kontaktet av Oppsal orientering, fordi de hadde lyst til å samarbeide om plassering av stolper i Østmarka.

– Vi så veldig positivt på den henvendelsen fordi Stolpejakten er en lavterskel-aktivitet som bidrar til at flere folk kommer seg ut i Marka. Orienteringsmiljøet er også en interessant samarbeidspartner for oss og vi har mange felles medlemmer, forteller styreleder

Helga Gunnarsdóttir i Østmarkas Venner (ØV).

Resultatet ble at foreningene ble enige om å plassere elleve stolper rundt Nøkle vann, på steder som både er fine turmål og har historisk interesse. Alle stolpene kan nås med rullestol eller med barnevogn og ved å skanne QR-koden kan du lære mer om historien til stedet du besøker.

Stolpejakt i flere kommuner

Stolpejakten er et nasjonalt tiltak med en egen nettside (stolpejakten.no), som har mye informasjon om aktiviteter i flere kommuner rundt Østmarka. Der framgår det blant annet at Østmarka orienteringsklubb arrangerer stolpejakt i både Lørenskog, Lillestrøm og Rælingen. Bækkelaget SK Orientering har plassert en av sine stolper ved Sandbakken. Enebakk kommune og dugnadsgjengen ENØX har plassert over 30 stolper i Flateby-området.

Ola Dilt

Oppsal orientering har også arrangert Ola Dilt i Østmarka siden 1967. Dette var en av de første turorienteringene i Norge, og de fleste postene ligger vest for Elvåga-vassdraget.

Kjell «Stakan» Staxrud (1925–2019) var Ola Dilt personlig de første årene. I 2001 ble han æresmedlem i ØV, først og fremst på grunn av sitt utrettelige arbeid for å få folk i alle aldre til å bruke Østmarka mer.

I år har Norges orienteringsforbund kommet med en ny app som skal brukes for turorientering. Via den vil Ola Dilt gi mulighet til digitale kart, i tillegg til den vanlige konvolutten med fysiske kart. Den nye løsnin-gen gir mulighet til å se hvor man beveger

seg på kartet på mobilen. I år lanserer Ola Dilt også en «grønn» tur. Denne er ment for de som er ferske i orientering, de som har med seg barnevogn, eller de som ønsker en lett tur i Haraløkka-området i Oslo.

For de fleste traverne som er vant til kart, er det tradisjonell orientering med et kart i hånda som er det viktigste. På jakt etter poster er det mange perler å oppdage i Østmarka, særlig utenfor stiene. Det å oppdage nye plasser gir glede, sammen med mestringsfølelsen det gir når posten er funnet. Noen er fornøyd når de finner en post på turen, mens andre skal ta alle postene på en runde før de er ferdige med dagens tur.

Orienteringsklubb med historie

Oppsal orientering ble startet i 1940. Klubben var Norges største orienteringsklubb på 70-tallet. Etter noen litt stillere år, har klubbens ungdomssatsing gjort Oppsal til den største i deltagelse på hovedlandsleiren og i hovedløpet for aldersgruppa 14 til 16 år. Målrettet trening med fokus på sosialt fellesskap for råtasser under 12 år har gitt en flott ungdomsgruppe med gode sportslige resultater både nasjonalt og internasjonalt.

Ekteparet Knut (1922–1976) og Tullik Valstad (1924–2018) var to ildsjeler i klubben. Knut hadde kunnskap om kart og var viktig for at klubbens kart holdt høy kvalitet. Knut fikk i 1965 startet kioskdirift på Mariholtet på dugnad med orienteringsgruppa. Tullik bidro til et ungdomsarbeid der bredde og idrettsglede var fokus, og hun var med på å få reist bautaen på Sarabråten i 1946. Tullik var også med på å dra i gang det historiske Sarabråten-spillet, som ble uroppført i 1976. Hun ble utnevnt til æresmedlem i ØV i 2008.

Børter-hogsten er ferdig etterforsket

Tekst: Bjarne Røsjo / Østmarkas Venner

Enebakk kommune anmeldte i oktober 2021 en hogst i Børterskogen, etter at Østmarkas Venner hadde bedt om en lovlighetskontroll. Saken er nå ferdig etterforsket av politiet, og en påtaleansvarlig skal vurdere om det vil bli tatt ut tiltale.

Flere turgåere i Enebakk-delen av Østmarka klagde senhøstes 2020 til Østmarkas Venner (ØV) på en hogst i den nordøstre delen av Børter-skogen i Enebakk. Hogsten var blitt gjennomført i flere omganger vest for Fudalen og Bikkjetjern-Helletjerna, og turgåerne mente at hogsten kunne være ulovlig.

ØV undersøkte saken og kom til at turgåerne hadde god grunn til å reagere. I februar 2021 ba organisasjonen derfor Enebakk kommune vurdere om hogsten kunne være i strid med markaforskriften, den norske skogstandarden PEFC og/eller forskriften om bærekraftig skogbruk fra 2006. Kommunen fore-

tok egne undersøkelser og kom til at tre av hogstflatene øst for Børtervann så ut til å være større enn det som er tillatt, og kommunen anmeldte derfor hogsten.

Ferdig etterforsket

Saken er nå ferdig etterforsket og oversendt til en politiadvokat som skal avgjøre om det er grunnlag for påtaleavgjørelse mot skog-eieren. Vi har et lovverk som regulerer hogst, og da er det en selvfølge at politiet følger opp en anmeldelse fra kommunen og reagerer på et vesentlig lovbrudd med en egnet straff, sier ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir.

Avgjørelsen om påtale eller henleggelse var ikke tatt da Nytt fra Østmarka gikk i trykken. Følg med på Østmarkas Venners nettsider, hvor vi kommer til å legge ut oppdatert informasjon om saken.

Bildet viser hogstområdet ved Solbergputten og sørenden av Bikkjetjern. Vi ser Øyeren helt i bakgrunnen. Foto: Østmarkas Venner.

Slåttetreff på Bøvelstad

Hva: Slåttetreff

Hvor: Bøvelstad

Hvem: Kulturlandskapsgruppa for Bøvelstad – ØV

Når: Fredag 24/6 og lørdag 25/6

Også i år arrangerer vi slåttetreff i hjertet av Østmarka!

Tradisjonen tro, blir det undervisning og praksis i ljåslått og hesjing.

Det er ingen påmelding til slåttetreffet. Vi samles på Bøvelstad fredag kveld. Alle tar med det de ønsker av mat og drikke til hele oppholdet. Det blir servert slåttegraut på lørdag, før det settes opp griller på kvelden.

Bøvelstad er en tidligere husmannsplass som ligger flott til ved Børtervann i Rausjø skog, omtrent midt i Østmarka utenfor Oslo. Bøvelstad drives i dag som hytte av DNT Oslo og omegn.

Velkommen!

Mer informasjon om adkomst etc. finner du på våre nettsider: www.ostmarkasvenner.no

*Slåttetreff på Bøvelstad.
Foto: Bjarne Røsjø*

Godt besøkt årsmøte i Østmarkas Venner

Østmarkas Venner kunne endelig arrangere et normalt årsmøte igjen, etter reduserte årsmøter både i 2020 og 2021 på grunn av koronapandemien. Det satte medlemmene stor pris på.

Av Bjarne Røsjo

Østmarkas Venners årsmøte 29. mars var det første «ordentlige» møtet i sitt slag på tre år, fordi årsmøtene både i 2020 og 2021 hadde svært få deltakere på grunn av smittesituasjonen. Men nå er mye tilbake til normalen igjen, og ca. 130 medlemmer kom til årsmøtet på Skullerudstua.

Årsmøtet viste at ØV har et hardt arbeidende styre, og at de drøyt 4200 medlemmene vet å sette pris på innsatsen. Styreleder Helga Gunnarsdóttir gikk kortfattet gjennom årsberetningen, som ble presentert over hele 40 sider i årets første utgave av *Nytt fra Østmarka*. Både årsberetningen, regnskapet

Endelig kunne Østmarkas Venner arrangere et ordentlig årsmøte igjen, med ca. 130 deltakere.

Det nye ØV-styret. Foran fra venstre: Kristin Lund, Linda Steen-Brungot (ny), Helga Gunnarsdóttir (leder), Ingunn Lian Nylund. Bak: Lars Rogstad (ny), Johan G. Ellingsen (nestleder), Øyvind Pettersen, Sigmund Hågvar. Bente Lise Dagenborg og Rolf Kristian Medbøe er også med i styret. Foto: Bjarne Røsjø

for 2021 og budsjettet for 2022 ble enstemmig godkjent og applaudert av årsmøtet.

Valgene

Helga Gunnarsdóttir ble gjenvalgt som styreleder, i tråd med valgkomiteens innstilling. Styremedlem Bjørnar Thøgersen og varamedlem Bjørn Bakke hadde takket nei til gjenvalg og fikk blomster som takk for flott innsats.

Valgkomiteen hadde funnet to meget kompetente kandidater for å erstatte disse. Linda

Steen-Brungot bor i Ytre Enebakk. Hun brenner for å ta vare på naturen og ser fram til at vi får en nasjonalpark i Østmarka. Lars Rogstad fra Oslo er akkurat blitt pensjonist, og hans viktigste arbeidsområde blir kulturminner og kulturlandskap.

Styret hadde foreslått at valgkomiteen, bestående av Anders Baumberger (leder), Kjell Erik Sandberg og Ingvild Melvær Hanssen skulle gjenvelges, og årsmøtet ga sin tilslutning til dette. Alle valg på årsmøtet var enstemmige.

Kuskeboligen og uthuset på Sarabråten, 1964. Foto: Ulf Berntsen

Murene på Sarabråten raser ut

Av Lars Rogstad, leder Sarabråtens venner

Kjellermurene på Sarabråten er de siste synlige restene etter all bebyggelsen som har vært her tidligere. De største og mest imponerende murene er de store kjellermurene etter Thomas T. Heftyes dragestilvilla (revet ca. 1920) ytterst på pynten mot Nøkle vann.

Men også på innsiden av sletta og lysløypa er det store murer, etter Kuskeboligen og en uthusbygning. Uthuset ble revet en gang mellom 1964 og 1967, og kuskeboligen brant i 1971.

Særlig kjellermuren etter uthuset er i veldig dårlig stand, og høsten 2021 begynte flere

store steiner å rase ut. Muren er drøyt to meter høy, og steinene ville kunne forårsake stor skade dersom noen fikk dem over seg. Dette er særlig alvorlig siden det er en mye benyttet bål plass rett under muren. Vi kontaktet Bymiljøetaten i Oslo kommune, og de har nå sikret murene i påvente av utbedring.

Muren som er i ferd med å rase ut. Oktober 2021. Foto: Lars Rogstad

Planlegger befarings

Bymiljøetaten forteller at de har kontaktet Byantikvaren for å få til en befarings, for at personer med kompetanse på tørrmuring kan vurdere om det lar seg gjøre å sikre eller reparere muren på en forsvarlig måte.

Flere av kjellermurene og de oppmurte terrassene og spaserveiene på Sarabråten er dessverre i dårlig stand, og vi ser flere steder at steiner løsner og murer raser ut. Sarabråten venner er i dialog med Bymiljøetaten om dette, og vi håper at den kommende befarings med Byantikvaren kan bidra til at det blir startet et mer omfattende restaureringsarbeid.

Murene utgjør et vesentlig element i det gamle kulturmiljøet på Sarabråten. Sarabråten er registrert som kommunalt verneverdig i kulturminnedatabasen Askeladden, og er oppført på Byantikvarens Gule liste over verneverdige kulturminner i Oslo.

De gamle murene på Sarabråten danner rammen rundt en svært mye brukt raste- og lekeplass. Særlig barn og unge synes det er spennende med de gamle murene, og de brukes flittig som klatrestativ, til å leke gjemsel, eller som ly og bakgrunn for en rasteplass.

I skrivende stund (mai 2022) er ikke noen befarings med Byantikvaren avtalt, men vi får håpe at dette ikke tar like lang tid som utbedringen av Korketrekkeren på skogsveien mellom Ulsrud og Sarabråten. Korketrekkeren er en veiknute der veien går i bru over seg selv, og denne ble stengt i 2009 på grunn av løse steiner og fare for ras og skader. Restaureringsarbeidene kom omsider i gang i 2016, og i løpet av året ble de gamle tørrmurene fagmessig satt i stand igjen.

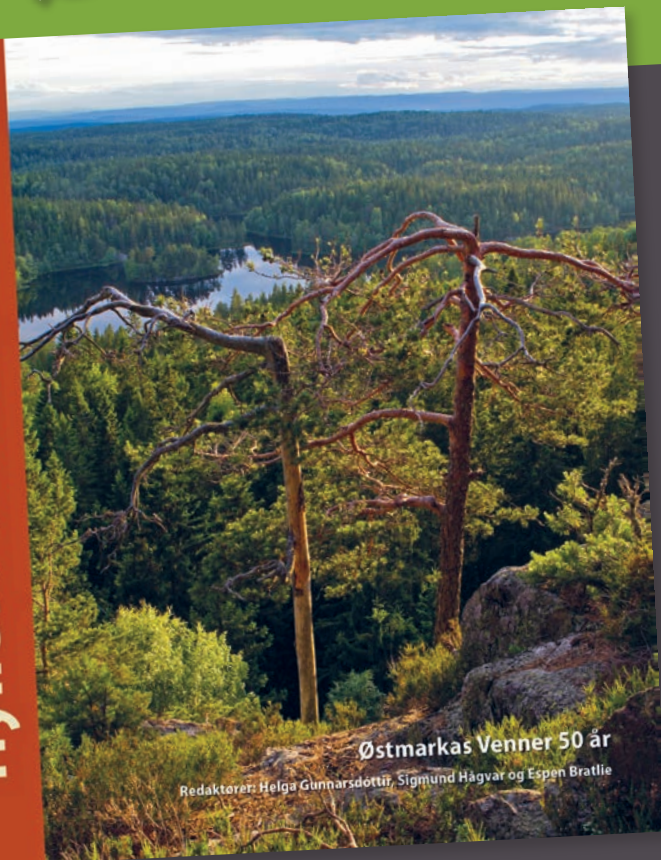

Sikring av kjellermurene, april 2022. Foto: Lars Rogstad

Praktbok om Østmarka!

Hyllest til Østmarka

Boka om Østmarkas natur og dens betydning for friluftsliv og naturopplevelse.
Mange bidragsyttere, blant andre Sverre M. Fjelstad med flere tekster og egne bilder.

Boka kan kjøpes på utvalgte steder eller bestilles direkte fra Østmarkas Venner.
Se våre nettsider for nærmere informasjon. www.ostmarkasvenner.no
Pris: 250,- inkl porto ved bestilling på nett.
Ved direkte kjøp og på våre arrangementer kr 200,-. Innbundet, 307 sider

«Østmarka – et sted å tømme hodet»

Hva: Lysbildeforedrag

Hvor: Sandbakken Sportsstue

Hvem: Turfotograf Lars Lindland, Sandbakken Sportsstue og ØV

Når: Torsdag 25. august kl. 19:00. Kafeen åpner kl. 17:00

Østmarkas Venner ønsker velkommen til foredraget «Østmarka – et sted å tømme hodet» av turfotograf Lars Lindland.

I generasjoner har Østmarka vært døråpner for det kortreiste og enkle friluftslivet, og gitt tusenvis av mennesker små og store tur- og naturopplevelser for livet.

Denne kvelden vil Lars Lindland dele noen av sine opplevelser gjennom bilder og noen historier fra skogen som rommer så mangt, og forhåpentligvis bidra til litt påfyll av inspirasjon til å oppdage mer av hva Østmarka har å tilby.

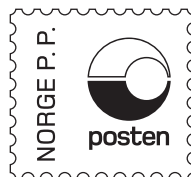
Kafeen på Sandbakken Sportsstue åpner dørene kl. 17.00, og har viltgryte på menyen denne kvelden i tillegg til et smakfullt utvalg bakst, kaker og kioskvarer.

Velkommen!

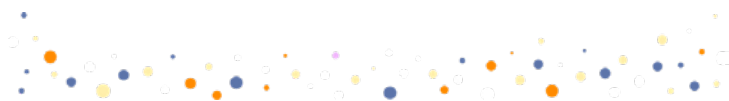
Følg med på våre
nettsider for oppdatert
informasjon!

*El Paso – brua over Sør-Elvåga.
Foto: Lars Lindland*

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Arrangementer Østmarkas Venner

#sammen på tur i Frivillighetens år 2022

Dato	Arrangementer	Medarrangør/Guide	Annonseres
7. juni	Minnestund på Sarabråten		Side 10
12. juni	Kulturminnetur i Rælingen	Bjørnar Thøgersen	Side 11
24.–25. juni	Slåttetreff på Bøvelstad	Johan G. Ellingsen m. fl.	Side 23
25. august	Lysbildeforedraget «Østmarka – et sted å tømme hodet»	ØV, Sandbakken Sportsstue og turfotograf Lars Lindland	Side 31
21. sept	Guidet ettermiddagstur	Lise Henriksen	N fra Ø nr 3
9. okt	Guidet tur i verneverdig skog – Langvann rundt	Bjørnar Thøgersen og Helga Gunnarsdóttir	N fra Ø nr 3
15.–16. okt	SpeiderhytteTuren 2022	Speiderne og ØV	N fra Ø nr 3
20. okt	Sarabråten-kveld	Sarabråtens venner, ØV og Østensjø historielag	N fra Ø nr 3
23. okt	Guidet tur fra Losby – Skauleis mot Bjørtjern	Johan G. Ellingsen	N fra Ø nr 3
29. okt	Thomas Heftye 200 år – Bursdagfeiring på Sarabråten	Sarabråtens venner og ØV	N fra Ø nr 3
15. nov	Høstmøte på Skullerudstua		N fra Ø nr 3

**Østmarkas Venner har mottatt støtte fra statlige
friluftsmidler fra Viken fylkeskommune**